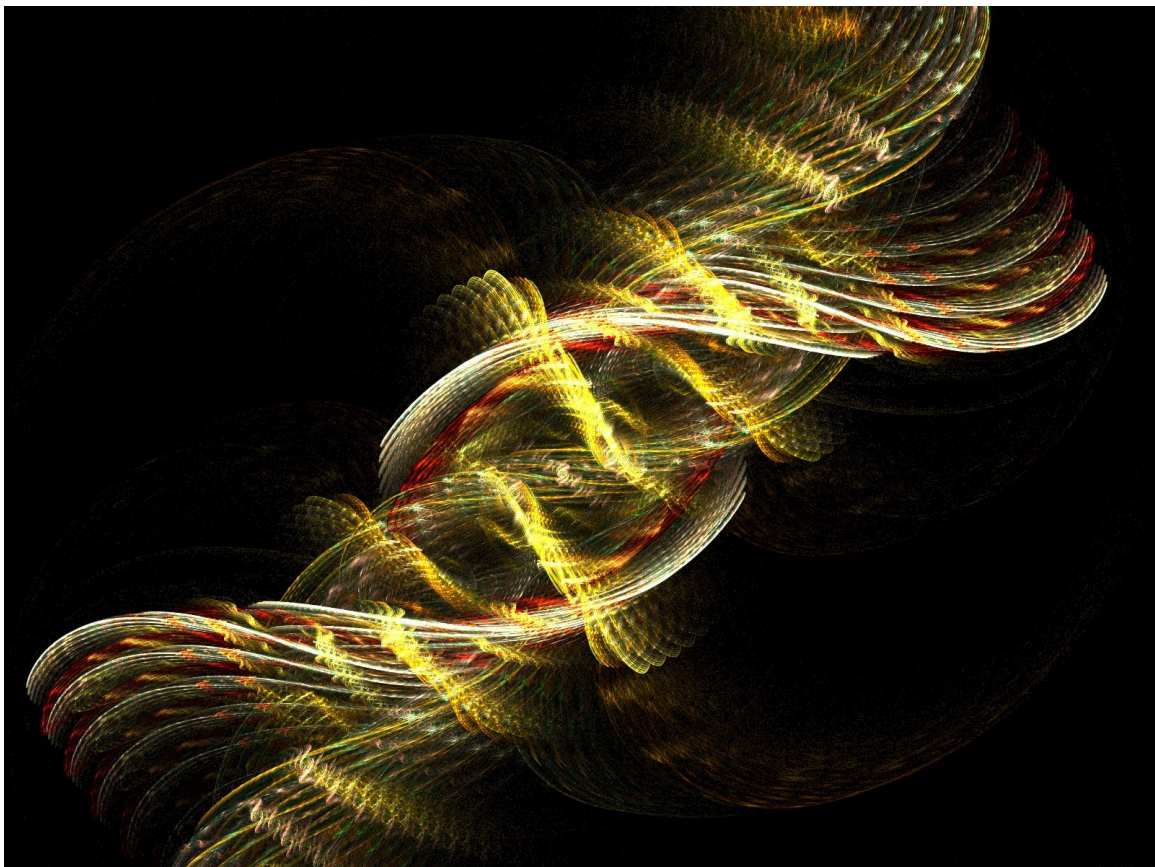

Βιολογία και Φιλοσοφία - Η Σωκρατική προσέγγιση (Χρήστος Γιαπιτζάκης - Ζωή Σερέφογλου)

/ [Πεμπτουσία](#)

Η συμβολή των μεγάλων Ελλήνων φιλοσόφων στην πρόοδο του ανθρώπινου πνεύματος είναι δεδομένη. Οι απόψεις τους, που αποτελούν διαχρονικές διδαχές, σε συνδυασμό με τις σύγχρονες επιστημονικές γνώσεις μπορούν να δημιουργήσουν το καλύτερα εφαρμόσιμο πλαίσιο έρευνας και εκπαίδευσης στις Βιολογικές Επιστήμες.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Σωκράτης ο Αθηναίος, ο Αριστοτέλης ο Σταγειρίτης και ο Επίκουρος ο Αθηναίος είναι τρεις μεγάλοι φιλόσοφοι, που προσπάθησαν να διερευνήσουν τις σημαντικές

έννοιες της Ζωής και της Φύσης με σκοπό την εκπαίδευση των συνανθρώπων τους. Οι φιλοσοφικές απόψεις και η παιδαγωγική προσέγγιση των τριών φιλοσόφων διέφεραν σε σημαντικά σημεία.

Οι βιογραφίες τους περιλαμβάνονται στο έργο του Διογένη Λαέρτιου «Βίοι Φιλοσόφων», αλλά οι πρωτογενείς πηγές σχετικά με τις απόψεις των τριών φιλοσόφων διαφέρουν ως προς την ποσότητα και την αυθεντικότητά τους. Ο εσωτεριστής Σωκράτης δεν έγραψε τίποτα, αλλά γνωρίζουμε τις απόψεις του κυρίως από τα έργα των μαθητών του Πλάτωνα και Ξενοφώντα. Πολλά από τα έργα του πολυγραφότατου πανεπιστήμονα Αριστοτέλη έχουν σωθεί. Αντίθετα, η μεγάλη πλειοψηφία των έργων του επίσης πολυγραφότατου και φιλόδοξου Επίκουρου έχουν χαθεί και μόνο τρεις επιστολές του και ένας κατάλογος των βασικότερων απόψεών του («Κύριαι δόξαι») έχουν διασωθεί από τον βιογράφο του Διογένη Λαέρτιο.

Σε αυτό το δοκίμιο θα καταγραφούν περιληπτικά τα βασικά σημεία της κοσμοθεωρίας, της διερευνητικής προσέγγισης της ζωής και της εκπαιδευτικής μεθοδολογίας του κάθε φιλοσόφου. Στη συνέχεια, θα γίνει προσπάθεια σύγκρισης των προβλέψεών τους με τα ευρήματα της σύγχρονης επιστημονικής γνώσης καθώς και εκτίμηση της συμβολής τους στην καλύτερη δυνατή έρευνα και εκπαίδευση στις Βιολογικές Επιστήμες.

2. Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΗ (470-399 π.Χ.)

2.1. Η φιλοσοφία του Σωκράτη

Ο Σωκράτης πίστευε ότι η άυλη ψυχή και το υλικό σώμα είναι δύο διαφορετικές υποστάσεις. Ο αισθητός υλικός κόσμος, που οι άνθρωποι βλέπουν και αγγίζουν είναι ένα σκιώδες είδωλο του μοναδικού αληθινού κόσμου των ιδεών. Ένας δημιουργός θεός έφτιαξε τον υλικό κόσμο με βάση τις ιδέες, που είναι αιώνιες και οι μόνες αληθινά υπαρκτές. Όποτε το κρίνει σωστό ο μοναδικός θεός παρεμβαίνει στον κόσμο, δηλαδή υπάρχει θεία πρόνοια.

Η ψυχή είναι η έδρα των νοητικών λειτουργιών αλλά και της ηθικής συνείδησης. Ο Σωκράτης πίστευε ότι ο άνθρωπος χρησιμοποιώντας τη λογική του, την ενδοσκόπηση και τη διαλεκτική μπορεί να γνωρίσει τις σταθερές και αναλλοίωτες αρχές που θα τον οδηγήσουν στο Αγαθό, δηλαδή την αρετή της δίκαιης διαβίωσης. Δεν μαθαίνουμε τίποτα, αλλά απλώς θυμόμαστε ό,τι γνώριζε η αθάνατη ψυχή μας όταν βρισκόταν στον κόσμο των ιδεών. Η ψυχή του κάθε ανθρώπου προορίζεται μετά από μια σειρά μετενσαρκώσεων να ενωθεί με το αιθέριο σώμα των άστρων.

Η μελέτη της Φύσης δεν έχει να προσφέρει τίποτα κατά τον Σωκράτη, επειδή ο υλικός κόσμος είναι μια σκιά και οι αισθήσεις μάς απατούν. Πίστευε ότι δεν χρειάζεται να μελετάμε τα ουράνια φαινόμενα γιατί δεν θα μάθουμε ποτέ τη φύση τους, την οποία θα γνωρίζαμε αν ήθελε ο θεός να την γνωρίζουμε. Η άποψη του Σωκράτη συμπυκνώνεται στο ρητό «πίστευε και μη ερεύνα».

2.2. Η βιολογική έρευνα κατά τον Σωκράτη

Ο Σωκράτης πίστευε ότι δεν χρειάζεται να διερευνούμε ούτε τα φυσικά και τα βιολογικά φαινόμενα, αφού θα γνωρίζαμε και γι' αυτά αν ήθελε ο θεός. Θεωρούσε βέβαιη την αιώνια ύπαρξη των ψυχών και τους διαρκείς κύκλους μετενσάρκωσής τους. Στο τέλος της ζωής του ο Σωκράτης είπε: «Είμαι πεπεισμένος πως υπάρχει αληθινά αυτό που λέμε ζεις ξανά και πως οι ζωντανοί προέρχονται από τους νεκρούς».

Σύμφωνα με το μαθητή του Πλάτωνα, ο Σωκράτης υποστήριζε ότι μια αγνή ψυχή ενός αριστοκράτη άνδρα λόγω των υλικών επιθυμιών μπορεί να ξεπέσει στην επόμενη μετενσάρκωση σε φτωχό άνδρα. Αν η ψυχή παγιδευτεί απελπιστικά σε υλικές επιθυμίες, υποβιβάζεται στις επόμενες ζωές διαδοχικά σε δούλο άνδρα, σε γυναίκα και στη συνέχεια σε ζώα. Οι λαίμαργοι και οι αλκοολικοί μπορούν να γεννηθούν γαϊδούρια, οι βίαιοι και οι άδικοι σαν λύκοι και γεράκια και όσοι παρασύρονται τυφλά από τα κοινωνικά γεγονότα σαν μέλισσες και μυρμήγκια. Μετά από κάποιο χρονικό διάστημα, η ψυχή αποκτά ξανά τη δυνατότητα να επανέλθει σε ανθρώπινη μορφή με ανανεωμένη την ευκαιρία να απελευθερωθεί από τον κύκλο μετενσαρκώσεων και να ενωθεί με τα άστρα.

2.3. Η παιδαγωγική προσέγγιση του Σωκράτη

Ο Σωκράτης προσποιείτο ότι δεν γνωρίζει τίποτα, αλλά ότι ήθελε να μάθει τι είναι καλό και κακό, όσιο και ανόσιο, θάρρος και δειλία. Ο φιλόσοφος εφάρμοζε την διαλεκτική μέθοδο, σύμφωνα με την οποία ο άνθρωπος με ερωτήσεις και

απαντήσεις μπορεί να προσεγγίσει την αλήθεια φτάνοντας στη γνώση που έχει ήδη μέσα του. Με τη χρήση των επίμονων και σαφών ερωτήσεων έκανε το συνομιλητή του να βάζει το νου του σε κίνηση, να γεννάει σκέψεις, ιδέες, απορίες για το πώς να ενεργεί στη ζωή του, πώς να κρίνει τους άλλους και τον εαυτό του. Κατά συνέπεια δίδασκε την αυτογνωσία και αναζητούσε την αιώνια αλήθεια της ηθικής, της δικαιοσύνης και του θείου.

Στα θετικά σημεία του Σωκράτη ήταν η διατύπωση της περιέργειας (που αποτελεί το πρώτο βήμα της έρευνας) και το γεγονός ότι άνοιξε το δρόμο για τη θεμελίωση της Ηθικής ως μέρους της Φιλοσοφίας. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο Σωκράτης ήταν ένας από τους πρώτους μεγάλους παιδαγωγούς της ανθρωπότητας, καθώς προώθησε την αυτοδιδασκαλία καθιστώντας το δάσκαλο καθοδηγητή και όχι μεταδότη γνώσεων.

Αρνητικό του σημείο ήταν ότι οι ερωταποκρίσεις δεν κατέληγαν στην εξαγωγή λογικών συμπερασμάτων ή στην απόκτηση αντικειμενικής γνώσης της πραγματικότητας («ένα πράγμα γνωρίζω, ότι δεν γνωρίζω τίποτα»).

[Συνεχίζεται]